
KONGELIGE PROTEKTORER

En væsentlig Aarsag til, at det lykkedes Mønt- og Medaillekommissionen at paa-begynde og videreføre et videnskabeligt Arbejde paa bredere Basis, og — trods manglende Organisation — at blive et virkeligt videnskabeligt Samfund, maa ses deri, at Kongen, Christian VI, stod i den nøjeste Forbindelse med Kommissionens og senere med Selskabets Mænd, og at han selv viste Interesse, baade for flere af Selskabets Arbejder af mere eller mindre videnskabelig Karakter og for de økonomiske Problemer, som var knyttet til Udførelsen af disse Arbejder.

Selskabet havde fra dets Begyndelse en privilegeret Stilling overfor Kongen, idet det havde Ret til at indgive Forestillinger direkte, paa samme Maade som Kollegierne og en Del Institutioner¹. Andragender fra Selskabet til Kongen behøvede derfor ikke at gaa gennem Kollegierne, men kunde direkte refereres til Kongen gennem et Medlem af Statsraadet (f. Eks. J. L. Holstein).

»For at der skulde udrettes noget, krævedes baade Kongens, Stormandens og Videnskabsmandens Arbejde. Det var en Lykke, at de mødtes.« Saaledes udtrykte Professor Edvard Holm sig i sin Tale ved Selskabets 150-Aars Jubilæum i 1892. Det var Videnskabsmanden Hans Gram, der modtog eller stillede Opgaverne, og selv var den første til at løse sin Del deraf; det var Stormanden Johan Ludvig Holstein, Kongens første Raadgiver og Tillidsmand, der var den meget virksomme Mellemand mellem Kongemagt og Videnskabelighed, blandt andet som Selskabets Præsident i en lang Aarrække fra dets Stiftelse; men det var Kongen, Christian VI, der kunde give Selskabet dets Autoritet og den økonomiske Støtte til Arbejdet.

I Selskabets første Hundrebaar, sluttende med Kongepræsidenten Christian VIII's Dage, greb Kongemagten undertiden direkte ind i Selskabets Liv og Virksomhed. Det maa dog erindres, at selv om et kongeligt Reskript var underskrevet af Kongen personlig, behøvede Reskriptets Indhold ikke paa nogen Maade at være Udtryk for Kongens personlige Indsats. Den enevældige Konges Underskrift var vel i de allerfleste Tilfælde identisk med den upersonlige Stats Sanktion af Beslutninger, hvis saglige Indhold var dikteret af Kongens Raadgivere. Blandt disse fandtes i Enevældens Tid ogsaa nogle af de Stormænd, der beklædte Stillingen som Selskabets Præsident; og ogsaa blandt Medlemmerne — ikke mindst Æresmedlemmerne — fandtes Personer

¹ Den samme Ret havde ogsaa det svenske Antikvitetskollegium, der havde tjent som Forbillede for Gram.

af høj Rang og Stand. Men det var dog de egentlige Videnskabsmænd, der var Bærere af Selskabets Virksomhed. I det andet Hundredaar af Selskabets Historie indtog Kongemagten som Regel Protektorens mere passive Stilling, Statsmændene gled efterhaanden ud af Medlemmernes Kreds, og Videnskabsmændene raadede da i deres Selskab efter rent videnskabelige Retningslinier.

CHRISTIAN VI 1730—46

I en andetsteds (S. 35) nævnt Mindetale om Christian VI, holdt i Selskabet den 15. Januar 1748 af Grev O. M. Rantzau, omtaltes Christian VI som »Vores Høisalige Konge, der har først været Stiftere, og siden en naadig Beskiærmere af dette Viidenskabers Selskab«, og der udtaltes en Tak til »Vor Allernaadigste Stiftere, ja vi have at takke Ham, som for enhver fornøielig Samling paa dette Stæd, saa ogsaa, at, da vi skulde yde Hans Kongelige Aske vor allerunderdanigste Taksigelse for alle Høikongelige Velgierninger, det da kan skee paa saa ypperligt et Stæd, og i en saa anseelig af Ham selv stiftet Forsamling«. Mod Slutningen af samme Sørgetale udtalte Grev Rantzau: »Vort eget Viidenskabers Selskab er jo Christians Gierning selv; Han er vor Stiftere, Han var vor Velgiørere, Han levede og døde vor Velynder og Beforderer, da uden Ham saa mange Anmerkninger, som ved denne priiselige Indretning have seet Lyset, endnu havde ligget i Mørket, de ere nu paa vort eget Sprog i alle vore Landsmænds Hænder, der giver os Kiærlighed og Høiagtelse iblant vore Egne, ligesom de Latinske Oversættelser deraf ikke kunde være os til Vanære iblant Fremmede.«

Det maa erindres, at enhver Omtale og Tiltale af Majestæten paa den Tid skete ved Anvendelsen af mange Ord og Vendinger og i en stor Underdanighed og pligtskyldig Taknæmmelighed. Naar Christian VI kaldtes Selskabets Stifter, maa dette henregnes til den Ære, man skyldte ham i en Lovtale. Men, man maa dog slet ikke underkende Kongens Betydning for Selskabet, hans Initiativ og Rundhaandethed i dets første svage Udvikling. Det var Christian VI, der af egen personlig Interesse befalede Oprettelsen af Mønt- og Medaillekommissionen i 1739. Og da Johan Ludvig Holstein i Sommeren 1742 forelagde Kongen Kommissionens — eller maaske kun Grams og Holsteins — Ønsker om en Udvidelse af Arbejdsfeltet, gik Kongen straks ind derfor med stor Iver og udtalte tydeligt Ønske om, at Sagen maatte blive paabegyndt i den kommende Vinter. Da Grams formulerede Forslag fremkom i November 1742, var Kongen saaledes vel forberedt derpaa og meddelte Holstein, at denne kunde give Ordre til Selskabets Sammentræden. Man ser her det intimeste Samarbejde mellem Kongen, Stormanden og Videnskabsmanden. Med Reskriptet af 11. Januar 1743 modtog Selskabet den kongelige Bekræftelse paa dets Oprettelse og samtidig en Instruktion om dets fremtidige Virksomhed (jvfr. S. 24). Betydningen af dette Dokument maa ikke underkendes, dels fordi det blev den eneste Fundats eller Lov for Selskabet i mere end 30 Aar, og dels fordi Selskabet derved modtog Tilsagn om den for et saadant Samfund nødvendige kongelige Beskyttelse, et Løfte som ikke blev ved Ord alene, men som ikke mindst i økonomisk Henseende blev opfyldt i rigt Maal i den følgende Tid. I

ovennævnte Reskript gav Kongen Udtryk for sin Vilje, ved et Løfte om at have i Erindring »naar tiid er, allernaadigst at forsikkre det samme [Societetet] om vores Høy Kongelig protection, samt dertil saadanne benaadninger, efter Eders allerunderdanigste forslag og nærmere forestilling at meddeele, som vi allernaadigst kunde eragte til dessen conservation, fremvext og bestandighed at være tienlige«. Der synes ikke at være noget Tidspunkt, hvor Kongen ligefrem har erklæret sig som Selskabets Protektor. Men i de resterende faa Aar af sin Regeringstid viste Kongen paa mange Maader, at Selskabet stod under hans direkte Beskyttelse. Arbejdet med Mønt- og Medailleværket fulgte han, som tidligere vist, med levende Interesse for alle Detailler, og det skortede ikke paa økonomiske Midler, som især blev hentet fra Kongens Partikulærkasse (meget ofte omtalt i de kgl. Reskripter). Kobberstikkingskunsten og dens Udøvere tog Kongen sig meget af, og mange fremmede Kobberstikkere opholdt sig her paa Kongens Regning. Et særligt Arbejde, som maatte interessere Kongen, var Beskrivelsen af hans Rejse til Norge 1733. Allerede i mange Aar havde en Kobberstikker fra Genève, Bartholomæus Rocque, efter Kongens Befaling arbejdet med Kobbere til dette Værk, før Selskabet i December 1742 efter Holsteins Forslag paatog sig Tilsyn med Arbejdet. Der blev ofret lange Forhandlinger og mange Penge paa dette Værk i Christian VI's Tid. Men Rocques Kobbere var Fuskerarbejde og kunde ikke bruges, og selv om andre blev sat til at fortsætte det indtil nu mislykkede Arbejde, svandt Kongemagtens Interesse bort med Christian VI's Død i 1746. Et andet Værk, som — omend sent — dog afsluttedes paa en værdig Maade og med et for alle Tider mønstergyldigt Resultat, var Kaptajn Frederik Ludvig Nordens Beskrivelse af en Rejse til Ægypten og Nubien 1737—1738. Allerede under Rejsen havde Christian VI interesseret sig stærkt for dette Foretagende, hvilket med al Tydelighed fremgaar af Kongens private Breve, der Gang paa Gang vender tilbage til denne Sag. Efter Nordens Død i Paris 1742, kun 34 Aar gammel, tog hans nære Ven, Grev Frederik Danneskjold-Samsøe sig af de efterladte Manuskripter og Tegninger og førte dem til Danmark, hvorefter Christian VI befalede, at Værket skulde udgives paa Statens Bekostning. Til at udføre det krævende Arbejde med Stikningen af de mange Tavler indkaldte Kongen i 1743 den kendte nürnbergske Kobberstikker Marcus Tuscher. Med Christian VI's Død indtraadte der ogsaa for dette Værks Vedkommende en Forandring.

Som allerede nævnt holdt Grev Rantzau Mindetale om Christian VI i Selskabets Møde den 15. Januar 1748. Det havde været Holsteins Hensigt »om der ei i neste tome af Societetets actis skulde indførís en harangue over Sl Kong C 6 som dette Societets Fundator« (4. Oktober 1747). Men Talen blev trykt andetsteds sammen med Grev Rantzaus Tale om Frederik V.

FREDERIK V 1746—66

Ved Christian VI's Død var Selskabet saa vel funderet, og dets Virksomhed — under Ledelse af Holstein, Henrichsen og Gram — saa vidt fremme, at Regerings-

skiftet ikke medførte nogen Ændring i Selskabets Kurs. I det første Møde, 8. August 1746, efter Christian VI's Død, »loed Hs Excellence [Holstein] samtlige tilstædeværende viide at voris nu regierende allernaadigste Konge Kong Fridrich den femte hafde beordret Ham at lade Societetet viide at Hs Majestet vilde viise den samme Naade for Societetet og Protection for videnskaber som Hs Høisalige Hr fader, og at Hs Majestet vilde finde allernaadigst behag i, at Selskabet ligesom forhen forsamledis, og udgav deris i Samlingen opleste Piecer«. Den 4. Oktober 1747 foreslog Holstein, at der i næste Bind af Selskabets Skrifter skulde indføres en Tale »over voris itzige allernaad. Konge, som den der fremdelis protegerede det [Societetet], og det i anledning af Salvings Festen«. Grev O. M. Rantzau foreslog sig selv, og Talen holdtes 22. Januar 1748, men tryktes andetsteds. Kongen overlod straks Selskabet at stille Forslag til og lade udføre Medailler i Anledning af Kongens og Dronningens Salving. Dertil skulde anvendes Portrætter af Kongen og Dronningen, som skulde graves af Kobberstikker Johan Martin Preisler (1715—94). Endvidere havde Preisler udført Stikningen af et Portræt af Christian VI. Herom foreligger følgende kongelige Reskripter, der — efter Originaler i Selskabets Arkiv — gengives in extenso som Typer paa kongelige Skrivelser til Selskabet, hvoraf adskillige beror i Arkivet:

»Vor Synderlig Gunst tilforn. Vi have ladet Os allerunderdanigst referere de af Eder seenist indgivne tvende Forestillinger: Den eene, anlangende Et Portrait, af Vores Elskelig Kiere Hr: Fader Salig og høilovlig Jhukommelse forestillet udi fuld Positur, som Kaaberstikker Preisler efter Befaling for 2de Aar siden hafde foretaget sig at gravere, og nu haver fuldfærdiget: Den anden angaaende Vores Eget, og Vores Elskelige Kiere Gemahl Hendes Mai^t Dronningens Bryst Billede, som Vi have befalet ligeleedes at skulle stikkes i Kaaber: Og som J da, angaaende det første allerunderdanigst erindre, at bemelte Preisler for sit arbeide ved saadant Vores Høi Salige Hr: Faders Portrait har fordret 1500 Rd, Men at J, ihen-seende til hand desuden af Os nyder Aarlig Gage allerunderdanigst formeene, at naar ham blev betalt 1000 Rd^r, det da kunde være billig betaling for dette hans arbeide, hvor ved hand ellers skal have anvendt stor fliid, indstillende det til Vores allernaadigste behag, om hannem forskrevne Summa af 1000 rd maa gøtgøres, og derefter om ikke samme Portrait maatte settes foran i den 1ste Tomo af den Danske Medaille Historie som er i arbeide. Dernest J og angaaende den anden Post allerunderdanigst berette, at J af meerbemelte Preisler haver forlanget at sige Eder den nøyeste priis paa samme Arbeide, da hand efter nøyeste betingning begierer 1000 Rd^r, Ligeleedes, at J have erkyndiget Eder hos Preislers Broder, som graverer i den saa kaldede sorte Konst, hvad han, maatte begiere for Vores og Høistbemelte Vores Elskelig Gemahls Dronningens Bryst Billeder i dette slags arbeide med allerstørste fliid at forferdige, og hand der for har paa-staaet — 400 Rd^r, hvorfore J herom haver udbedet Eder Vores allernaadigste Resolution; Thi give Vi Eder herpaa allernaadigst til Svar, at Vi allernaadigst finde for got, at J om begge Poster, nemlig: saavel om det allerede forferdigede

Portrait, som de Tvende anbefalede Bryst Billeder forhøre Eder ved Vores udi Paris værende Minister Os Elskelig Cammer Herre Friederich Ernst Baron af Bernstorff Ridder p:[!]¹ hvad de beste Mestere og Kunstnere der, for deslige Stykker med største fliid at forferdige, maatte forlange, hvorefter Vi, naar J derpaa have faaet efterretlig Svar, ville lade Os disse Ting af Eder forestille til viidere allernaadigste Resolution, Da Vi øvrigens ville allernaadigst have bevilget, at det første Portrait, maa, efter Eders allerunderdanigste begiering settes foran udi den 1ste Tomo af den under Arbeid havende MedailleHistorie. Derefter J Eder allerunderdanigst kunde viide at rette. Befalendes Eder Gud. Skrevet paa Vort Slot Christiansborg udi Vores Kongelig Residentz Stad Kiøbenhavn den 3 Martii Anno 1747.

Under Vor Kongelig Haand og Signet

Friderich R

/ J L Holstein.

til Videnskabernes Societet, hvorved Dem gives Svar paa 2de af Dem forestilte Poster: Den 1ste betreffende et af Kaaberstikkeren Preisler forferdiget Portrait af Høi Sal: Kongen i fuld Positur, hvorefter hand forlanger – 1500 Rd^r og den 2^{den} angl. Hans Mai^{ts} Eget saavel som hendes Mai^t Dronningens Portraiter i Brystbilleder, som hans Mai^t haver befalet at skal stikkes i Kaaber, og hvorefter bemelte Preisler begierer 1000 rd^r, men hans Broder for at gravere den udi den saa kaldede sorte Konst, forlanger 400 rd^r. At De haver at forhøre CammerHerre og Envoye Bernstorff i Paris, hvad de beste Mestere og Kunstnere der, for deslige Stykker med største fliid at forferdige maatte forlange, hvorefter hans Mai^t, naar De derpaa har faaet efterretlig Svar, vil lade sig disse Ting af dennem forestille til videre allernaadigste Resolution medvidere.«

— [paa Omslaget] —

»Os Elskelige Vores Tilforordnede udi Collegio Scientiarum udi Vores Kongelig Residentz Stad Kiøbenhavn.«

I Selskabets Møde 17. April 1747 oplæste Hielmstjerne et Brev til ham fra Kammerherre J. H. E. Bernstorff i Paris vedrørende de i kgl. Reskript af 3. Marts nævnte Poster. Protokollen meddeler følgende Beslutning: »Paa begge deelene blev givet Svar, og om begge Poster blev vedtagen at ieg [Hielmstjerne] skulde gjøre forestilling til hs Majestet; og først spørge Preisler hvormeget hd vilde have for at forferdige tvende portraits af den størrelse som den Envoyéen hafde sendt, hvorom der tillige i forestillingen skulde meldes.« Som Svar paa Selskabets Forestilling af 20. April til Kongen modtoges følgende kgl. Reskript af 29. April 1747:

»Vor Synderlig Gunst Tilforn. Af Eders under 20de Aprilis nestleden indkomne Allerunderdanigste relation, have Vi fornummen, at i følge Vores til Eder den 3de Martii nestafvigte ergangne befaling, hvorefter J ved Vores udi Pariis værende Minister, Os Elskelig Cammer Herre Hr Friderich Ernst, Baron af Bernstorff, Ridder p:[!]¹ hos de beste Kunstnere sammesteds hafde at lade forhøre, hvormeget,

¹ Johan Hartvig Ernst Bernstorff (1712—72), Gesandt i Paris 1744—50.

et saadant Kaaber-Støkke, som det af Kaaber-Stikker Preisler her for nogen tid siden forfærdiget Portrait af Vores Elskelige Kiere Hr fader, Salig og Høylovlige Jhukommelse, kunde koste der at lade udstikke; og dernest hvad der for Vores og Vores Elskelige Kiære Gemahl Hendes May^t Dronningens Buster at bringes i Kaaber-Stik af en habil Mester maatte fordres, have J derom corresponderet og erholdet til Svar, at, angaaende det første, da har de beste Mestere og Kiendere Vurderet forskrevne Preislers Arbeide for 6000 Livres, dog en Graveur det ikkun taxeret for 5000 Livres; og anlangende ommelte Buster, at derfor, naar samme i gout og størrelse efter Tvende oversendte Portraits, som J denne Eders Allerunderdanigste forestilling have vedlagt, og Os er bleven foreviist, skulle forfærdiges, vilde hver koste udi Pariis at stikke imellem 500 a 600 livres; Da J og have forespurdt Eder herom hos Kaaber-Stikkeren Preisler, hvad hand for deslige Vores og Vores Elskelige Gemahls, Dronningens Brystbilleder paa den maade og af den størrelse, som anførte tvende oversendte, at forfærdige, maatte forlange, som haver erklæret sig at ville gravere begge Buster for 300 Rd^r, men naar samme skulle indrettes af den størrelse og i den gout, som de Vores Elskelige Kiere Herr faders, Salig og Høylovlige Jhukommelse, samt Vores Elskelige Kiere fru Moders, Hendes May^t Enke-Dronningens Portraiter, der findes foransatte i Deris Høytidelige Salvings Act, fordres af ham for begge 400 Rd^r, skjønt samme have kostet udi Holland at udstikke 650 Rd^r; Thi gives Eder herpaa Allernaadigst tilkiende, at Vi efter saadan Eders Allerunderdanigste forestilling, ville Allernaadigst have Accorderet Kaaber-Stikker Preisler 1000 Rd^r for ommelte af ham forfærdigede Kaaber-Stykke, hvorpaa forestilles Vores Høy Salige Herr faders Portrait udi fuld Positur, hvilke penge hannem efter Vores derom under denne dags dato ergangne befaling, fra Vores Particulair Cammer skal vorde udbetalt, imod at hand deraf haver at indsende 40 aftrykte Stykker til Vores Cabinet, hvorefter Pladen til bemelte Vores Particulair Cammer skal afleveres, for dermed at kunde lade aftrykke endeel exemplarer, som Vi Allernaadigst ville tillade at maa sælges til Particulaire folk, til den Priis, som J finde billig derpaa at sette, hvormom fra Vores Particulair Cammer med Eder nærmere kand corresponderes; Men angaaende de Allerunderdanigste forestilte 2de Portraits, da skikkes de 2de fra Pariis oversendte Stykker Eder herved tilbage, og ville Vi herved Allernaadigst have Approberet, at Vores og Vores Elskelige Gemahl, Hendes May^{ts} Dronningens Buster af Preisler forfærdiges af størrelse og gout, som Vores Høy Salige Herr faders og Hendes May^{ts} Enke Dronningens Portraits sees udi deris Høytidelige Salvings Act, for hvilket Hans Arbeide, imod at hand derpaa anvender ald fiid og u-mag, Vi Allernaadigst ville bevilge hannem de forlangede fiire hundrede Rigsdaler. Derefter J Eder Allerunderdanigst kunde viide at rette. Befalendes Eder Gud. Skrevet paa Vort Slot Christiansborg i Vores Kongelig Residentz Stad Kiøbenhafn den 29de Aprilis Anno 1747.

Under vor Kongelig Haand og Signet

Friderich R.

/ J L Holstein.

til Viidenskabernes Societet, at Hans May^t haver Accorderet Kaaber-Stikker Preisler 1000 Rd^r, for det af ham forfærdigede Kaaber-Stykke, hvorpaa forestilles Høy Salig Kong C 6^{ti} Portrait i fuld Positur, hvilke penge hannem af Particulair Cassen skal betales, imod at hand deraf leverer 40 aftrykte Stykker til Hans May^{ts} Cabinet, og derefter at levere Pladen til Particulair Cammeret, for at lade aftrykke endeel exemplarer, som til Particulair folk maa sælges, til den priis Societetet finde billig derpaa at sette, og hvorom fra Particulair Cammeret nærmere kand corresponderes; Dernest at Hans May^t har bevilget bemelte Preisler 400 Rd^r for at forfærdige Hans May^{ts} og Hendes May^t Dronningens Buster.«

— [paa Omslaget] —

»Os Elskelige Vores Tilforordnede udi Videnskabernes Societet i Vores Kongelig Residentz Stad Kiøbenhafn.«

Med Skrivelse af 8. Maj 1747 gav Overhofmarskal Adam Gottlob Moltke tilkende, at de fornødne Foranstaltninger var truffet med Partikulærkammeret, men samtidig forespurgtes om Forholdsregler ved Salg af Stikkene og Indbetaling til Partikulærkassen. I Mødet 8. April 1748 foreslog Hielmstjerne, »om ei Den høisalige Konges portrait af hvilket ieg hafde ladet 200 Exemplarer aftrykke maatte selges for 4 $\frac{1}{2}$ 4 B stykket, paa det de 4 Mk kunde beregnes Kongen til indtegt og resten Societetet for deris udgifter med Papiiret, og aftrykningen, hvilket blev agreeret.«

Med Hensyn til Mønt- og Medalleværket nærrede Frederik V ganske den samme personlige Interesse som Faderen. Der fremstilledes under hans Regering en lang Række Medailler og Jetons, og Ordningen af Møntkabinettet blev — for at fremme denne Sag — helt betroet Hielmstjerne i 1748. Derimod gik Arbejdet med Parthenays Beskrivelse næsten i Staa.

Helt manglede Kongen Interesse for selv at have noget at gøre med de to Udgiverarbejder, som toges op i Christian VI's Tid: Beskrivelsen af Rejsen i Norge 1733 og Kaptajn Nordens Værk om Ægypten. Frederik V lod ved Reskripter af 16. December 1746 og 5. Maj 1747 samt gennem Overhofmarskallen Selskabet vide, at han ikke ønskede sin Kasse besværet med flere Udgifter vedrørende disse to store Arbejder. Med Hensyn til Beskrivelsen af Rejsen i Norge synes Meningerne om Værkets Fortsættelse at have været noget delt i Selskabet. Arbejdet med Fremstillingen af Kobberet til Værket havde — grundet paa Barth. Rocques Uduelighed — hidtil givet et daarligt Resultat. Holstein vilde nødigt helt opgive Sagen, men fra omkring 1750 høres intet mere om Forhandlinger i Selskabet desangaaende. Anderledes forholdt det sig med Kaptajn Nordens Rejseværk, der med Marcus Tuscher som Medarbejder var lagt i de bedste Hænder. Kongen var vel interesseret i dette Værks Fortsættelse, men Udgivelsen blev i Maj 1747 overdraget Selskabet paa dettes Bekostning og Risiko.

Fra November 1747 foreligger en kgl. Anmodning til Selskabet om at udtale sig om Prøver af nogle Sten til Opbygning af Christianshavns Kirkes Taarn. I den Anledning nedsattes et Udvalg, der sammen med Selskabet besluttede i en Relation til Kongen at meddele, at Prøven af Bremer-Sten var den mest tjenlige til dette Formaal.

— Endvidere findes i Selskabets Arkiv adskillige kongelige Reskripter vedrørende nogle af de Foretagender, hvormed Selskabet beskæftigede sig. Saaledes kan nævnes Arbejdet med den geografiske Landmaaling, og de to islandske Studenter Eggert Olafsen og Biarne Povelsens Rejse til Island 1752—57. Den kongelige Approbation og de ofte dermed følgende Bevillinger af Pengemidler var absolut nødvendig for den heldige Gennemførelse af saa store Foretagender, som her blev foreslaaet.

CHRISTIAN VII 1766—1808

Den 14. Januar 1766 døde Frederik V og efterfulgtes paa Tronen af Christian VII. Ved denne Tid holdt Selskabet vel en Del Møder (jvfr. Luxdorps Dagbøger), men intet Protokollat er optaget i Forhandlingsprotokollen for Aarene 1764—1766 incl. Der findes saaledes intet om Kongens Overtagelse af Protektoratet for Selskabet paa dette Tidspunkt. Selskabets første Præsident, Grev Holstein, var i 1763 afgaaet ved Døden og Otto Thott af Kongen udnævnt til hans Efterfølger. Med Holstein gled imidlertid en af de bærende Kræfter ud af Selskabets Virksomhed, og da Thott aabenbart ikke formaaede at holde sammen paa Selskabets Medlemmer, samtidig med at Sekretæren, Hielmstjerne, paa Grund af andre Opgaver satte Selskabet noget til Side, indtraadte der snart en Periode af Uregelmæssighed i Møderne og Langsomhed i Løsningen af Opgaverne, der til sidst i det kritiske Aar 1770 medførte næsten fuldstændig Stilstand. Men netop i denne Periode udgik et kongeligt Reskript af 25. December 1767, der skulde blive af den største Betydning for Selskabet og bidrage til at gøre dets Navn kendt i den lærde Verden. Ved dette Reskript skænkede Kongen Selskabet 8000 Rd., hvis Renter skulde benyttes til Udsættelse af 3 Prisopgaver om Aaret, saaledes som det allerede skete ved flere udenlandske Akademier. Det var rimeligvis Præsidenten, Thott, — der har paraferet Reskriptet, — som havde vakt Kongens Opmærksomhed for Prisopgavers Betydning. Til Erindring om den kongelige Bevilling blev Christian VII's Portræt præget paa Prismedaillen.

Efter de politisk urolige Aar i Begyndelsen af 1770erne, da Selskabet ved Thotts Afskedigelse var uden Præsident og uden Mødelokaler og næsten ganske uvirksomt, udstedtes 5. Oktober 1774 det kongelige Reskript — atter paraferet af Otto Thott —, der indeholdt de første virkelige og af Kongen konfirmerede Statutter for Selskabet. Det første Punkt, som bekræftedes af Kongen, var, »at Vi, til Opmuntring for Videnskaber i Almindelighed og Videnskabernes Societet i særdeleshed, ville bære samme med at være dets Allerhøyeste Protector«. Først hermed fik Selskabet officielt Prædikatet »kongeligt«, selvom Selskabet lige siden dets Oprettelse adskillige Gange i Praxis havde set Beviser paa kongelig Protektion. Det kunde maaske se lidt mærkeligt ud, at Reskriptet — ligesom saa mange tidligere Reskripter — var stilet til »Os elskelige Tilforordnede udj Videnskabernes Societet«, uden at anføre den nye kongelige Begunstigelse. I det kongelige Reskript havde Selskabet faaet Løfte om to Værelser paa det kongelige Palæ til dets Møder, men inden dette endnu var bragt i Orden,

holdt »det kongelige Videnskabers Selskab« Møde den 10. Februar 1775 i Hielmstiernes Gaard, hvor Reskriptet blev oplæst. Foruden Mødelokalerne fik Selskabet Kongens Løfte om at udnævne en Præsident, »som ey alleene har Indsigt i Videnskaber, men hvis Person og Embede tillige ere sær distingverede og give ham Adgang til Os«. Ved en ny Ordre af 18. Januar 1776, stilet til »Vores Videnskabers Selskab«, gav Kongen imidlertid Selskabet Tilladelse til selv at vælge en Direktør eller Præsæs i eller udenfor Selskabet, og i det følgende Møde, 29. Marts 1776, der afholdtes paa det kongelige Palæ, valgtes Hielmstierne til Præsident. Selv om det havde været Kongens Ønske, at Præsidenten var »sær distingveret« og kunde have Adgang til ham, havde den nye Statsstyrereform indført saa mange »kollegiale« Mellemlid mellem Kongen og hans Undersaatter, at den personlige Forbindelse mere og mere forflygtigedes. Alligevel kan man dog i Selskabets forskellige Foretagender følge den kongelige Protektion.

Af Arbejdet med Medailler, som ellers var sluttet for Selskabets Vedkommende, kom endnu i 1783 en sidste Udløber, idet en kongelig Befaling af 8. Oktober paa lagde Selskabet at udføre Inskriptioner til Christian VI's og Frederik V's Medailler. I Mødet 21. November 1783 valgtes en Kommission for at se denne Befaling opfyldt. Christian VII skulde i øvrigt opleve at se det store Møntværk afsluttet. Dette Pragtværk, »Beskrivelse over danske Mynter og Medailler i den kongelige Samling«, udkom 1791 i to store Foliobind, og Kongen forærede Selskabet et Eksemplar deraf.

Der foreligger kongelige Resolutioner ved forskellige Lejligheder vedrørende Selskabets Opgaver; men i intet af disse Tilfælde kan den syge Konges særlige Interesse spores. Bortset fra nogle Pengebevillinger til særlige Foretagender, bl. a. den før omtalte Bevilling til Belønning af Prisbesvarelser, synes der ikke at være modtaget Midler fra Kongens Kasse til Forøgelse af Selskabets Formue. Det ses saaledes ikke, at der nogensinde har været personlig Forbindelse mellem Kongen og Selskabet, ej heller med Kronprinsregent Frederik, som fra 1784 var den egentlige Styrer af Landet. Christian VII døde den 13. Marts 1808.

FREDERIK VI 1808—39

Efter Christian VII's Død besluttedes det i et Møde 18. Marts 1808, »at Selskabet ved en Deputation bestaaende af Admiral Winterfeldt, og Classernes Formænd, Oberhofmarskal Hauch, Etatsraad Liungberg, Professor Kall og Treschow skulde opvarte hans Majestet Kong Frideric den 6te og lykønske ham til sin Tronbestigelse, og anbefale Selskabet til hans Beskyttelse«, og endvidere: »Selskabet befalede at Secretairen skulde tilskrive Oberhofmarskal Hauch, for at fornemme, naar Deputationen maatte opvarte hans Majestet.« I sin Svarskrivelse meddelte Hauch, at Deputationen kunde modtages Søndag Middag den 27. Marts 1808, og samtidig opfordredes Admiral Winterfeldt til at føre Ordet, hvori han ogsaa samtykkede. I Selskabets følgende Møde 1. April aflagde Deputationen Beretning om Mødet hos Kongen.

»Hr Oberhofmarskal Hauch førte Ordet i Selskabets Navn. Deputationen blev naadigen modtaget og hans kongelige Majestet tilsagde Selskabet sin høje Beskyttelse.«

Allerede fra Kongens Tronbestigelse og mange Aar derefter raadede der meget vanskelige Pengeforhold i Landet, hvilket ogsaa i høj Grad influerede paa Selskabets Økonomi. Det var især paa dette Omraade, at Kongens Protektion gjorde sig gældende, som det senere skal vises. Men bortset herfra var der i Kongens 30-aarige Regeringstid kun meget faa Forbindelseslinier mellem Kongen og Selskabet. Muligvis kan Kongen have faaet Underretning om Selskabets Virksomhed gennem dets to Præsidenter i denne Periode, nemlig Grev E. H. Schimmelmann og Overhofmarskal A.W. Hauch, men kun faa Gange kan dette følges gennem Mødereferater eller Breve.

Ved enkelte Lejligheder har Kongen raadspurgt Selskabet om Videnskabsmænd eller videnskabelige Afhandlinger. Dette var saaledes Tilfældet i December 1817 med Læge Nathanael Wallich, i Calcutta, som ved flere Lejligheder havde indsendt større Værker til Selskabet. — Kongens Befaling besvaredes af »Deres Majestæts Videnskabernes Selskab« med en længere Redegørelse, dels for Wallichs Fortjenester som Mellemand mellem Selskabet og det lærde Selskab i Calcutta og dels for hans videnskabelige Produktion, hvorom der var indhentet Oplysninger fra Selskabets botaniske Medlemmer.

En lignende Henvendelse til Selskabet var i Oktober 1817 fremkommet i Anledning af en Skrivelse til Kongen fra M. P.-B. Sorel i Paris vedrørende et efterladt Arbejde af M. Bremonnier: »Recherches sur le mouvement des ondes«. M. Sorel henvendte sig i sin Skrivelse til Kongen, »esperant qu'elle [Sa Majesté] ne refusera pas de charger son academie de l'examiner et de me faire parvenir sa décision«. — Det indsendte Arbejde blev nøje gennemgaaet af den matematiske Klasse, som sluttede sig til en af det franske Akademi afgivet Dom, der gik ud paa, at Afhandlingen vel kunde give Anledning til fortsatte Studier, men at den i sig selv var uden større Betydning. Dette meddeltes Kongen den 20. Maj 1818. Naar Henvendelsen fra M. Sorel skete direkte til Kongen, kan Grunden dertil formodentlig søges i, at M. Sorel allerede i Slutningen af 1815 havde indsendt den omtalte Afhandling til Selskabet, men ikke modtaget noget Svar paa sin Henvendelse.

Endelig fik Selskabet Befaling om Udtalelse vedrørende Landinspektør A. C. Gudme »Handbuch der theoretischen und practischen Wasserbaukunst, Bd. I—III«. Bind I blev med kgl. Skrivelse af 21. Oktober 1826 tilstillet Selskabet, der i Mødet 17. November henviste Sagen til den matematiske Klasse. Først med Skrivelse af 10. Juli 1828 kunde Selskabet afsende Klassens Dom om dette Bind til Kongen. I 1829 sendtes Bd. II—III ligeledes til Selskabets Udtalelse. Betænkningen om Bd. III trak saa længe ud, at Kongen ved Skrivelse af 17. Marts 1831 maatte erindre Selskabet derom. Betænkningen, som synes at have givet Anledning til en større Undersøgelse ved Kommandør Schifter, blev afsendt til Kongen 2. Juni 1832. Dommen over baade den teoretiske og den praktiske Del faldt ugunstig ud for Forfatteren.

Havde Frederik VI saaledes ikke megen Føling med Selskabets egentlige videnskabelige Liv, gav han desto stærkere Udtryk for sin Protektion ved en rigelig øko-

nomisk Støtte, dels ved Forøgelse af Selskabets Formue, dels ved flere Bevillinger til den ogsaa for Staten og Militæret betydningsfulde Virksomhed med Landmaaling og Udførelse af Landkort. I »Selskabets Historie«, som udkom 1843, faa Aar efter Kongens Død, gør Forfatteren, Professor Chr. Molbech, Kongen til Genstand for en meget ærbødigt rosende Omtale ved flere Lejligheder, saaledes f. Eks. Side 362 (1811) »Frederik VI, hos hvem Ansøgninger til nationale videnskabelige Foretagenders Fremme altid mødte en høi Grad af kongelig Liberalitet«; Side 427 (1812) »Hs. Maj. Kong Frederik VI, hvis Gavmildhed mod Selskabet aldrig lod det mangle fornøden Hielp«; Side 434 (1815) »Frederik VI bevilgede, med denne Monarks sædvanlige Høimodighed i Tilfælde, hvor det gialdt videnskabelige Indretningers Tarv . . .«, og Side 490 »Høisalig Kong Frederik den Siettes høimodige Gavmildhed satte Selskabet i Stand til, uden Forringelse i dets Capitalformue at giennemgaae de kritiske Aar 1807—1815«.

Et kgl. Reskript fremkom i en ganske særlig Anledning, nemlig da Selskabet den 9. Marts 1838 valgte Prins Christian Frederik til Præsident. Første Gang Prinsen var til Stede i Selskabet, 16. Marts 1838, sluttede han sin Tak til Selskabet med følgende Ord: »Jeg har den Glæde at meddele Selskabet Hs Majestæt Kongens bifaldende Rescript i Anledning af mit Valg.«

CHRISTIAN VIII 1839—48

Frederik VI afgik ved Døden den 3. December 1839, og Prins Christian Frederik besteg Tronen.

Som lige omtalt valgtes Prins Christian Frederik i Mødet 9. Marts 1838 til Selskabets Præsident, ikke paa Grund af hans fyrstelige Rang, men »som den ved høi Dannelse udmærkede Mand« (H. C. Ørsted). Prinsen kom derved i den nærmeste Tilknytning til Selskabet og dets Mænd. Som Præsident ledede han i de knap to Aar, til han blev Landets Konge, næsten samtlige Selskabets Møder, og forelagde selv i et Møde en geologisk Undersøgelse.

Efter Tronbestigelsen den 3. December 1839 afholdt Kongen den 5. December Lykønskningssaudiens, ved hvilken Lejlighed H. C. Ørsted talte for Kongen, som Ordfører for Videnskabernes Selskab, Selskabet for Naturlærens Udbredelse og den polytekniske Lærestalt¹. H. C. Ørsted udtalte bl. a.:

»Deres Majestæt deler Selv med hele det danske Folk den dybe Smerte, som opvæktes ved Deres høie Forgængers Bortkaldelse. Vi kunne ikke andet end være gennemtrængte af de samme Følelser. Mindet om den milde, retfærdige, for Folkets Vel utrætteligt virksomme Landsfader, og om alle de Fremskridt i Borgerfrihed og Oplysning, som skete under hans mangeaarige Styrelse, vil stedse leve i skjønne Hjerter, og bevares uforgængeligt i Historiens Vidnesbyrd. Men disse Følelser kunne ikke neddæmpe de glade Forhaabninger, hvormed vi hilse Deres Majestæts Tron-

¹ Trykt i »Overs.« 1839, S. 2—4.

bestigelse. Det nu snart hundredeaarige Selskab, hvis ældste Medlem og Secretair jeg har den Ære at være, som stiftedes, vedligeholdtes og udvidedes ved kongelig Gavnildhed, havde allerede den Fyrste meget at takke, som nu er bleven vor Konge. Ikke blot den udmærkede Ære, at turde vælge Tronens Arving til sin Præsident, men endnu meget mere den stadige Opmærksomhed, De skjænkede dets Forretninger, den Orden, den Virksomhed, den Forbedringsaand som De deri fremmede, og de Fordele, en saa ophøiet Forstanders Stilling tilveiebragte det, maatte være os lige dyrebare, saavel ved den umiddelbare Virkning, som for de Forsikringer, deri indeholdtes for Fremtiden. . . . Vi vilde ikke med sand frimodig Glæde kunne fremføre vore Lykønskninger, dersom det udelukkende var som Videnskabernes Ven, vi satte vort Haab til Deres Majestæt. Havde vi fattet en saa indskrænket Anskuelse, maatte vi endog ansees for at savne Sandsen for Videnskabernes inderlige og mangfoldige Sammenhæng med Livet. Nei, vi vide, og erkjende det med Glæde, at Deres Majestæt ikke udelukkende vil være Videnskabsmandens eller Kunstnerens, eller Krigerens eller nogen enkelt Borgerklasses Konge; men at De omfatter alle Livets mangfoldige Forhold med deres Omhu. Vi leve i en stor og mærkelig Tidsalder, fuld af Farer, truende Farer, baade for Folk og Fyrster. I Aarhundredernes Række have nye Kræfter udviklet sig, Oplysning og Hjælpemidler have ikke blot i en uhyre Grad formeret sig, men ogsaa taget nye Retninger, saa at de true voldsomt at sprænge de gamle Former, dersom ikke en viis og fredelig Omdannelse forebygger saadanne borgerlige Rystelser, hvis Ende, om de fik Overhaand, maaskee ingen Nulevende turde haabe at see. Det er os en stor og tillidindgydende Tanke, at Deres Majestæt har deeltaget i denne Tidsalders Dannelse, og at De allerede paa mere end een Maade har givet Borgen, for at De er indviet deri. Vi stole derfor ikke blot paa den Indsigt i Forretninger, den Iver for disses raske og velordnede Gang, den Evne til at sætte alt dette i Bevægelse, som Tronens Arving alt saa ofte viste; men vi glæde os end mere ved at Deres Majestæt bringer med paa Tronen vor Tidsalders udvidede, frisindige Ideer, forbundne med et stort i Erfaringens Skole modnet Overblik over Verden. Deres Majestæt vilde sikkert ikke tiltroe os, at det skulde være pludselige, sønderbrydende Forandringer, vi ventede af Deres Regjering; vi have tvertimod det sikre Haab, at de store, indgribende Forbedringer, hvortil Tidsalderens raske Gang opfordrer, ville af Deres Majestæts fra al Ængstelighed fjerne Aand paa eengang med Kraft vorde paaskyndede og med viis Forsigtighed ledede. I det jeg havde den Ære at staae for min Konge i dette høitidelige Øieblik, holdt jeg det for min Pligt at udtale dette Folkets tillidsfulde Haab, ikke som noget Deres Majestæt nyt eller lidet bekjendt; men det er Fædrelandskjerlighedens Trang at udtale sig, og Statens friske Liv trives, hvor Kongen bestandig har en levende nærværende Overbeviisning om at hans store og gode Forsætter have Rodfæste i Folkets Hjerte, og hvor Folkets Kjerlighed stedse næres ved Overbeviisningen om Kongens Kraft og gode Villie. Da de Ord, som tales i Kongernes høie Sale, i vore Tider gjenlyde til de fjerneste Hytter, vil ogsaa det, som her er talt, være et Bidrag, om end nok saa ringe, til at oplive og vedligeholde den Kjerlighed mellem Folk og Konge, som er det danske Folks gamle

CHRISTIAN VIII
Malet af C. A. Jensen
Amalienborg.

Natur. Vi nedbede Guds Bistand og rige Velsignelse over Deres Majestæt og vort elskede Fødeland, som De kaldtes til at styre.«

Kongens Svar var, gengivet efter en Tilhørers Hukommelse, følgende¹:

»Jeg finder en sand Tilfredsstillelse ved de Følelser, De bevidne mig. Ingen kan dybere end jeg føle det store Tab, Landet nylig har lidt. Min forevige Forgjænger har gjort meget for Videnskaberne; jeg vil stræbe, ogsaa heri at følge hans Exempel. — De have ikke feilet, naar De holde Dem overbeviste om min Kjerlighed til Oplysning og Videnskaber, og min Erkjendelse af disses Nødvendighed til Menneskeslægtens Lykke og Staternes Blomstren. Det har været mig en sand Fornøielse at føre Forsædet i Videnskabernes Selskab, og min nye Stilling skal ikke skille mig derfra. Vel kan jeg ikke mere, som forhen, stadigt møde i Deres Sammenkomster; men saa ofte som skee kan vil jeg lade Selskabet samles hos mig, hvad enten dette saa skeer paa Christiansborg, eller i denne Bolig, og vil da føre Forsædet imellem Dem. Hvad ellers der forhandles i Selskabet, derom kan Secretairen aflægge mig Beretning, og forsaa vidt Noget dertil egner sig, forud melde mig det. Jeg vil iøvrigt overlade det til Selskabets egen Afgjørelse, om De ville vælge en Vicepræsident, eller forholde Dem efter Vedtægternes Bestemmelse for Fremgangsmaaden i Præsidentens Fraværelse. De ville sikkert ikke ophøre fortsat at arbeide med Kraft paa Videnskabernes Berigelse til Gavn og Ære for Fædrelandet. Intet skal glæde mig inderligere end at fremme Selskabets Bedste. . . . I Henseende til det, som De har sagt om Videnskabernes Indvirkning paa Statsforholdene, ville De i mit aabne Brev, som idag udgaaer, see de Grundsætninger, hvorefter jeg agter at regjere. Det er med en egen Tilfredshed, at jeg seer mig omringet af saa mange Videnskabsmænd og deriblandt saa mange af Universitetets Lærere. Jeg veed at De besjæles af sand Fædrelandskjærlighed, og udbrede en Aand, som jeg vilde ønske de unge Videnskabsdyrkere, der ere betroede Deres Veiledning, maae tilegne sig, og derfra udbrede i Samfundet. Mit inderligste Ønske er, at Videnskaberne kraftigt maae blomstre hos os, og jeg nedbeder derfor Himlens Velsignelse over alle Videnskabernes redelige Dyrkere.«

Med Christian VIII naaedes Højdepunktet i Rækken af Selskabets kongelige Protektorer. Foreningen i Kongens Person af Selskabets Protektor og Præsident i Forbindelse med Kongens Intelligens og personlige videnskabelige Sans, hans paa en Gang fornemme og folkelige Væsen og Optræden, satte en Glorie omkring Selskabets Liv, netop ved den Tid da Mindet om dets første Hundredaar fejredes i 1842. Ved denne festlige Lejlighed gav Selskabet i særlig Grad Udtryk for Taknemmelighed mod Kongen for hans Betydning i Selskabet. Paa fremtrædende Maade skete det bl. a. i Chr. Molbechs Fortale til Kongen i »Selskabets Historie 1742—1842«:

»Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab ærer fra sin Stiftelse, i en af Deres Majestæts Forfædre, høisalig Kong Christian den Siette, sin første Kongelige Beskytter,

¹ Trykt i »Overs.« 1839, S. 4—5.

Selskabets og de alvorlige Videnskabers oprigtige og velvillige Ven og Forfremmer. Nærvæd hundrede Aar vare forløbne, da det behagede Deres Majestæt som Thronarving at modtage det paa Dem faldne Valg som Selskabets Forstander. Dette Samfund var heldigt nok til, i sin tilkommende Konge at modtage en Styrer, som i videnskabelig Aand og Dannelse ikke veg for Nogen af Selskabets tidligere Præsidenter, som overgik de Fleste i Evne og Aandsgaver til at være Selskabets og dets Forhandlingers virkelige Leder. Det vil ei kunne udslettes af Danmarks Aarbøger, at Christian den Ottende, da han besteg den danske Kongestol, forlod det Sæde, han i to Aar beklædte som det danske Videnskabers-Selskabs Præsident, med Mindet om en ikke lang, men virksom, ordnende, oplivende og velgiørende Styrelse; at han allene forlod det, fordi Kongens Sæde kun er eet, og det høieste, hvorfra hans Aand og hans Kiærlighed omfatter det hele Folk — og fordi han allerede som Selskabets Forstander ærede og Selv vaagede over dets Virksomheds frie Ytringer; men dog ikke forlod det anderledes, end at Kongen endnu, naar det udkræves, kalder Selskabet omkring Sin Stol, som dets Beskytter og umiddelbare Styrer.

Med Følelsen af den Taknemmelighed, ethvert Medlem af Videnskabernes Selskab skylder Deres Majestæt, som den danske Monark, der behagede, ved en betydningsfuld symbolisk Handling paa Selskabets nylig feirede offentlige Mindefest, at tilkiendegive, at Kongen kan nedstige fra Thronen, uden at bortgive noget af sin Kronens Glands, for i Aandens Rige at hylde dens velgiørende Kraft og Udvikling — at Kongelig Værdighed, uden at tabe sin Høihed, kan forbinde sin med Forsædet i et Samfund, helliget de alvorlige Videnskabers Dyrkelse og Pleie: nedlægger jeg, med Deres Majestæts allernaadigste Tilladelse, denne historiske Beretning om det af Deres Majestæt beskyttede og styrede Danske Videnskabers-Selskabs Skiebne, Fremgang, Tilstand og Virksomhed i et Aarhundrede, for en Konges sikke, prøvende Dom, der veed at veie Kræfternes Maal ved Siden af Villiens Alvor. Der, hvor Kongen er Sandheds og dens lovlige Ytrings Ven og Beskytter, der tør ogsaa Historiens Genius snarest fra Magtens Høisæde vente Beskiærmelse, og den Frihed, uden hvilken dens Liv maa hensvinde og dens Røst forstumme.

Endnu være det mig allernaadigst tilladt, i det jeg ved en Leilighed som denne, nærmer mig Videnskabernes Selskabs Kongelige Beskytter, at udtale Ønsket, der vil følge Enhver af dette Samfunds Medlemmer fra dets tilbagelagte Aarhundrede ind i det nylig begyndte:

Gud give Kongen mange og lykkelige Aar: at Riget maa styrkes i Fred og Samdrægtighed; at Borgerheld og den ægte Folkeaand maa vinde Kraft og bevares ved Guds frygt og Sæder; at Videnskab og Kunst maa blomstre i den danske Stat under Christian den Ottendes milde og oplyste Styrelse!«

Kongens Hverv som Selskabets Protektor og som dets Præsident lader sig ikke adskille. Det primære var Præsidenthvervet, som Kongen allerede havde modtaget som Prins, et Hverv som Kongen indehavde hele sin Regeringstid, idet Selskabet gjorde Brug af Vedtægternes Bestemmelse om Selskabets Ledelse i Præsidentens Fra-

værelse. Det vil derfor være det naturligste at henvise den videre Omtale af Forholdet mellem Christian VIII og Selskabet til Afsnittet om Selskabets Præsidenter.

Selskabets Møde 13. Marts 1840 afholdtes i Kongens eget Palæ og under Kongens Forsæde. Det var første Gang, at en af Selskabets Protektorer overværede et Møde i Selskabet, selv om det ikke var nyt for Kong Christian VIII. Regelmæssig hvert eneste Aar i Marts Maaned, holdtes det Møde, hvori Budgettet behandledes, i Kongens eget Palæ og under Kongens direkte Ledelse. Kun ved een særlig Lejlighed, den 16. Februar 1844, overværede Kongen Mødet i Selskabets egne Lokaler paa Christiansborg Slots søndre Fløj.

Den 20. Januar 1848 afgik Christian VIII ved Døden, og i Mødet 28. Januar blev der paa Sekretærens Foranledning truffet forskellige Bestemmelser vedrørende et Mindeskrift, Portræt af Kongen, Valg af Præsident samt Overbringelse af Lykønskninger til den nye Konge. En Deputation fra Selskabet overværede Bisættelsen i Roskilde den 26. Februar.

Med Christian VIII's Død indtraadte et Vendepunkt i de kongelige Protektors — og for saa vidt ogsaa i Præsidenternes — Forhold til Selskabet. I Selskabets første Hundredaar havde Kongen som Protektor og Stormanden som Præsæs spillet en Rolle for Selskabet. En meget betydelig Del af Selskabets Virksomhed bestod i Løsningen af Opgaver, som blev det paalagt udefra, fra Kongen eller Staten, og Selskabet var økonomisk afhængigt af Understøttelser og Bevillinger fra Finanserne. Det andet Hundredaar kendetegnes ved en ringe Indflydelse fra Kongemagten, et Skifte i Præsidentens Stol fra Adels- og Hofmanden til den fremragende Videnskabsmand, og endelig en stadigt voksende Koncentration om rent videnskabelige Opgaver, stillet af Selskabet og dets Medlemmer selv, og et internationalt Samarbejde om saadanne Opgaver.

FREDERIK VII 1848—63

Under Overvejelserne af, hvad der burde gøres i Anledning af den afdøde kongelige Protektor og Præsidents Død, vedtog Selskabet 28. Januar 1848: »at overbringe Hs Maj. Kong Frederik d. 7de sin Lykønskning, dersom flere Corporationer gjøre det samme, og om det maaskee i saa Fald vilde slutte sig til Universitetet, dog saaledes at vort Selskab ikke derfor undlod at fremstille sig som en egen Corporation, saa at enten Selskabets ældste Medlem blev Ordfører, eller naar det allerede har valgt en Præsæs da denne.«

Hvis Christian VIII i dobbelt Forstand havde ydet Selskabet Protektion og vist det personlig Interesse, saa gik dette Forhold under Frederik VII helt til den modsatte Side. Det fremgaar ikke af Forhandlingsprotokollerne, at Kongen nogensinde i sin Regeringstid har overværet et Møde i Selskabet, og ligeledes har der ikke paa noget Tidspunkt været Henvendelser fra Kongen til Selskabet, eller omvendt, om særlige Opgaver eller Problemer. Det maa i denne Sammenhæng erindres, at medens

der under tidligere Konger havde siddet Mænd i Selskabets Præsidentstol, der var Kongerne hengivne og afhængige af den enevældige Konges Resolutioner og Raad, var Forholdene i Landet efter 1848 blevet anderledes. Selskabet fik netop i 1848 i Anders Sandøe Ørsted en Præsident, der ved sin geniale Intelligens og sin skarpe politiske Kurs viste sig ganske selvstændig ogsaa overfor Kongemagten.

Naar det erindres, hvilke Foranstaltninger Selskabet bragte til Udførelse i Anledning af Christian VIII's Død og Begravelse, er det betegnende for den nye Tids Kurs, at Frederik VII's Død den 15. November 1863 ikke med eet Ord er nævnt i Forhandlingsprotokollen eller i den trykte Oversigt over Møderne.

CHRISTIAN IX 1863—1906

Ved Kongeskiftet i 1863 synes der ikke at have været Tale om nogen Lykønskningsaudiens, hvor Selskabet kunde have modtaget Kongens Tilsagn om at paatage sig Protektoratet for Selskabet. Medens de i »Skrifterne« trykte Medlemsfortegnelser i en Aarrække havde været indledt med Ordene »Protektor: Hans Majestæt Kongen«, faldt dette bort i nogle Bind i Tidsrummet c. 1865—75. Først i Anledning af Carlsbergfondets Oprettelse i 1876 findes Kongen omtalt i Mødeprotokollen som »Selskabets ophøiede Protector«, der skulde have Meddelelse om Fondets Oprettelse og Selskabets Stilling dertil, før Sagen kunde offentliggøres. I »Oversigten« blev Betegnelsen først indført i Aargang 1895, nemlig samtidig med at Kronprins Frederik indførtes som Æresmedlem, hvortil han var valgt 1894.

Første Gang Christian IX ses at have overværet et Møde i Selskabet, var i Anledning af dettes 150-Aars Jubilæum. Mødet holdtes den 18. November 1892 »under Forsæde af Selskabets høje Protektor Hans Majestæt Kongen«, hed det i Protokollen. Efter Mødet takkede Kongen med venlige Ord Selskabet for dets Virksomhed og ytrede sin Tilfredshed med Mødet.

Senere overværede Kongen det første Møde i Selskabets nuværende Lokaler, den 24. Marts 1899. Foruden Kongen, Selskabets Protektor, var ogsaa Kronprinsen, Selskabets Æresmedlem, samt Hertugen af Cumberland, Prins Valdemar og Prins Hans til Stede. Efter Mødet udtalte Kongen sin Glæde over at have været til Stede i dette første Møde i den nye Bolig og haabede, at Selskabet maatte faa Velsignelse i dets Gerning til Gavn og Hæder for Fædrelandet og bad det bevare Carlsbergfondets Stifter i varig Erindring.

Et Møde den 24. Oktober 1901 i Anledning af 300 Aarsdagen efter Tyge Brahes Død overværedes ligeledes af Kongen, og desuden af Kronprinsen og Prinserne Christian, Valdemar, Hans og Georg. Det maa erindres, at Kongen paa dette Tidspunkt havde den høje Alder af 83 Aar og maatte tage visse Hensyn til sit Helbred, og det betragtedes derfor som en særlig Gunst, at Kongen ønskede at modtage Præsidentens, Julius Thomsens, Indbydelse til at komme til Stede og kaste Glans over Mødet.

Kong Christian IX afgik ved Døden den 29. Januar 1906 i en Alder af næsten 88

Aar. Ved Selskabets Møde 9. Februar holdt Julius Thomsen, der faa Dage senere selv fyldte 80 Aar, følgende Mindetale¹:

»Siden Selskabet forrige Gang var samlet, er en alvorlig og følgerig Begivenhed indtraadt, idet Kong Christian IX, Landets gamle og folkekære Konge, er afgaaet ved Døden. Uagtet sin høje Alder havde Kong Christian bevaret en Legemets og Aandens Sundhed, som let bragte Aarenes Tal i Forglemmelse. Budskabet om Kongens Død kom derfor som et Lynslag fra en klar Himmel og virkede bedøvende ved sin Pludselighed; thi kun nogle faa Timer, forinden Døden indtraadte, havde Kong Christian røgtet sin Kongegerning med sædvanlig Nidkærhed, og intet varslede om en nær forestaaende Død. — Det var under vanskelige Forhold, at den afdøde Konge tiltraadte sin Regering for omtrent 42 Aar siden; men ved sin Kærlighed til Land og Folk, ved sit elskværdige bramfri Væsen, sin Retskaffenhed og Trofasthed overvandt han i Aarenes Løb den i visse Grupper af Folket oprindelig tilstedeværende Misting og bandede saaledes Vejen for en varm og oprigtig Erkendelse af, at Landets og Folkets Vel var Maalet for hans Bestræbelser som Fyrste og som Menneske; Folkets uskrømte Tillid og Kærlighed blev Lønnen for hans Gerning. — Videnskabernes Selskab har ved Kong Christians Død mistet sin mangeaarige Protektor. Vel var det kun ved højtidelige Lejligheder, at Selskabet nød den Ære og Naade at have sin Protektor i sin Midte; men det var under hans Fane og i hans Aand, at Selskabet kæmpede i Sandhedens og Fremskridtets Tjeneste til Hæder for Konge og Land. — Kong Christians Regeringstid var Fremskridtets og Udviklingens Tid. I Folkets brede Lag skred Oplysningen frem med Kæmpeskridt, og for Videnskabens og da vel særlig for Naturvidenskabens Vedkommende har hans Regeringstid været overordentlig frugtbar; mange videnskabelige Institutioner ere blevne grundede og knyttede til Kong Christians Navn, andre ere blevne stærkt udvidede. Overalt har der været arbejdet med Alvor, Lyst og Iver, hvad der borger for en vedvarende Udvikling til Ære for vort Fædreland, hvis Vel den afdøde Konge omfattede med saamegen Oprigtighed og Kærlighed.

Nu er Kong Christian IX død; men det danske Folk vil i lange Tider mindes den gamle kære Konge og vide at skatte hans Kongegerning og personlige Værd. Fred og Ære være med hans Minde.«

FREDERIK VIII 1906—12

Ligesom Christian VIII, før sin Overtagelse af Hvervet som kongelig Protektor, som Prins stod i den nærmeste Tilknytning til Selskabet som dettes Præsident, saaledes havde Kong Frederik VIII som Kronprins allerede siden 1894 været Selskabets Æresmedlem, og havde som saadan meget ofte deltaget i Møderne (jvfr. S. 346). Heri skete ikke nogen væsentlig Ændring, efter at Kongen paa Præsidentens Anmod-

¹ Trykt i »Overs.« 1906, S. 17—18.

ning havde overtaget Protektoratet over Selskabet. Meddelelse herom blev givet i Mødet 23. Februar 1906, og den 23. Marts s. A. indfandt Kongen sig første Gang efter sin Regeringstiltrædelse. I »Oversigten« 1906, S. 36 berettes følgende om denne Begivenhed:

»Præsidenten [Jul. Thomsen] aabnede Mødet med paa Selskabets Vegne at takke Hs. Majestæt for den Naade, han havde vist det ved at overtage Protektoratet over samme, og for den store Interesse, med hvilken han hidtil havde omfattet Selskabets Anliggender, og som borger for, at Videnskabens Betydning for Land og Folk ogsaa under Hs. Majestæts Regering, ligesom hidtil, vil blive erkendt i fuldt Maal. Han sluttede med at udtale Selskabets varmeste Ønsker om en lykkelig Fremtid for Hs. Majestæt, for Kongehuset og for vort Land. — Hans Majestæt takkede og udtalte sin Glæde ved som en Arv efter sin bortgangne Fader at overtage Protektoratet over Selskabet, om hvis Formaal og Virksomhed han udtalte sig med stor Paaskønnelse. Kongen knyttede dertil en varm og hjertelig Lykønskning til Præsidenten Jul. Thomsen i Anledning af dennes 80-Aars Fødselsdag, idet han ytrede sin Glæde ved at se en saa højt fremragende Mand, som han satte saa stor Pris paa, i Spidsen for Selskabet og gav de Udtalelser, der i Anledning af Fødselsdagen vare fremkomne i Selskabet, sin fulde Tilslutning. Hans Majestæt sluttede med de bedste Ønsker for kommende Dage.«

I sin 6-aarige Regeringstid overværede Kongen ca. 20 af Selskabets Møder, undertiden flere paa hinanden følgende. I Anledning af Vilhelm Thomsens Valg til Præsident 19. Marts 1909 i Stedet for den afdøde Julius Thomsen lod Kongen overbringe sin oprigtige Lykønskning til Valget af denne fremragende Videnskabsmand. Det sidste Møde Kongen overværede var et Festmøde den 26. Januar 1912 i Anledning af Vilhelm Thomsens 70-Aars Fødselsdag. Ved denne Lejlighed rettedes fra Mødets Leder, L. F. A. Wimmer, paa Selskabets Vegne en særlig Tak til Kongen for den Hæder, der fra Kongens Side var vist dansk Videnskab og Videnskabernes Selskab gennem den høje Udmærkelse, Elefantordenen, som paa 70-Aars Dagen var tildelt Vilhelm Thomsen.

Den 14. Maj 1912 afgik Kongen pludselig ved Døden, og i Mødet i Selskabet den 18. Oktober mindedes den afdøde Protektor, i Nærværelse af den nye Konge Christian X, ved følgende Tale af Præsidenten, Vilhelm Thomsen, en Tale, som paa Grund af Præsidentens Sygdom maatte oplæses af Sekretæren, H. G. Zeuthen¹:

»Naar vort Selskab igen begynder sine Møder efter Sommerferien, plejer der — som det ikke kan være andet mellem ældre Mænd — altid at være et større eller mindre Antal Tab at dvæle ved, som Selskabet siden Mødernes Afslutning i Foraaret har lidt indenfor sin Kreds, i Indlandet eller Udlandet. — Men i Aar er der ét Tab, som stiller alle andre i Skygge, et Tab, der ikke har ramt Selskabet alene, men hele vort Fædreland. Da hin Majdags Morgen Budskabet om Hans Majestæt Kong Frederik

¹ Trykt i »Overs.« 1912, S. 78—80.

den 8des pludselige Død under saa rystende Forhold og Dagen før Kongen ventedes hjem til sin Hovedstad, naaede hertil, blev vi alle dybt grebne derved, og selv langt ud over vort Fædrelands Grænser fandt det danske Folks Sorg Genklang i en almenmenneskelig Stemning af Vemod og Medfølelse. — Det var jo kun et forholdsvis kort Spand af Aar, i hvilke det blev forundt Kong Frederik at beklæde Danmarks Trone, og det tilvisse ikke altid under lette Forhold; men det var længe nok til, at Folket lærte at kende og skatte Kongens varme og usvigelige Kærlighed til Fædrelandet, hans mildt dømmende Retfærdssans og Ridderlighed, den Jævnhed og Ligeformhed, hvormed han kom enhver af sine Undersaatter i Møde, og den levende Interesse, hvormed han omfattede enhver god Stræben i vort Folk og altid lod sig det være magtpaaliggende selv at gøre sig bekendt med alt, hvad der kunde bidrage til at højne Folket. Jo mere man har haft den Lykke at træde i personligt Forhold til den afdøde Konge, desto mere vil man have lært at kende og højagte disse Egenskaber og være kommen til at besvare dem med oprigtig Hengivenhed. — En af de Institutioner, der i en Række af Aar saa ofte har haft den Glæde at se Kong Frederik i sin Midte, er Videnskabernes Selskab. Det var efter en paa Mødet den 13de April 1894 tagen Beslutning, at den daværende Kronprins Frederik, i en Alder af allerede 50 Aar, blev indbudt til at indtræde i Selskabet som dets Æresmedlem, en Indbydelse, som Hans kgl. Højhed naadigst modtog. — Før første Gang i lange Tider havde Selskabet saaledes atter et Æresmedlem. Æresmedlemmer, der stod udenfor de egentlige udøvende Videnskabsmænds Kreds, havde Selskabet ganske vist haft i dets ældre Perioder, i det 18de og Begyndelsen af det 19de Aarhundrede; dog var Antallet af dem altid meget ringe, og hele denne Art af Medlemmer var efterhaanden faldet bort. I 1815 var det sidste Gang, der blev valgt et Æresmedlem, og 1839 blev de, ved den da stedfundne Revision af Vedtægterne, helt afskaffede. Da vor daværende Kronprins i 1894 tiltraadte Selskabet som Æresmedlem, var det paa Grundlag af en umiddelbart forinden vedtaget Tillægsbestemmelse til Selskabets Vedtægter, der netop tilsigtede, omend under stærkt bindende Indskrænkninger, at muliggøre et saadant Valg. — Ved Siden af denne sin Stilling viste Kong Frederik efter Tronskiftet Selskabet den Bevaagenhed at overtage Protektoratet for det. — En Følge heraf var det, at vort Selskab fra 1894 af ofte nød den Glæde og Naade at se sit Æresmedlem og sin høje Protektor i sin Midte, hyppigst vistnok som Kronprins, men ogsaa som Konge har Hans Majestæt, trods sin stærkere bundne Tid, ofte vist Selskabet sin Interesse ved at overvære dets Møder og Forhandlinger. Sidste Gang vi havde den Glæde at se Kong Frederik iblandt os, var ved det den 26de Januar d. A. afholdte Festmøde, ganske kort før den pludselige Sygdom, der som et memento mori bragte Bekymring over Kongehus og Folk. Har det for Selskabet været en Glæde saa jævnlig at se Landets Kronprins og Konge ved sine Møder, saa tror jeg paa den anden Side at turde udtale som et almindeligt Indtryk, at Hans Majestæt altid med virkelig Interesse har fulgt vore Møder, selv om vi vil indrømme, at de paa Møderne givne videnskabelige Meddelelser sikkert ikke altid har været lige almenforstaaelige eller lige interessante for andre end Fagmændene paa de behandlede Omraader. Vi tør i denne Interesse sikkert se et Udslag

af den Videlyst, der prægede Kong Frederik, han, der med Rette kunde gøre til sine de gamle Ord: nihil humani a me alienum puto. Vi har den Overbevisning, at det har været Kongen en Trang og en virkelig Tilfredsstillelse selv at følge og blive Vidne til, hvorledes der arbejdedes ogsaa i Videnskabens Værksteder her i Landet. For dette Sindelag skyldte vi vor nu afdøde Konge oprigtig Tak, og derfor tør jeg trygt udtale, at Videnskabernes Selskab altid vil bevare hans Minde i Taknemlighed og Højagtelse. Ære være Kong Frederik den 8des Minde.«

CHRISTIAN X

Efter at Christian X den 14. Maj 1912 havde overtaget Kongemagten, anmodedes Hans Majestæt om — ligesom sine Forgængere paa Tronen — at ville overtage Protektoratet for Selskabet. I Skrivelse af 7. September 1912 fra Kabinetssekretariatet til Præsidenten meddeltes, »at Hans Majestæt i oprigtig Erkendelse af den store Betydning for Videnskaben, som Selskabet gennem Tiderne har haft og vedblivende har, med Glæde samtykker i at overtage Protektoratet over samme«.

Som ovenfor nævnt overværede Christian X det Møde i Selskabet den 18. Oktober 1912, i hvilket Præsidentens Mindetale om den afdøde Konge oplæstes. Efter Mindetalen rettedes følgende Ord til den nye kongelige Protektor:

»Fra den bortgangne Konge vende vi os i Fortrøstning til Deres Majestæt. Vi takke Deres Majestæt, fordi De, i Lighed med en uafbrudt Række af Deres Majestæts Forgængere, har behaget at overtage Protektoratet for vort nu 170 Aar gamle Selskab og har hædret det ved at overvære vort Møde i Aften. — Idet vi ønske Deres Majestæt Lykke til at værne om vort Fædrelands dyrebareste Goder, dets Frihed og Selvstændighed, og om alt godt, der rører sig i det, og Lykke i al Deres Kongegerning og over Deres hele Hus, tillader jeg mig at udtale det Haab, at Deres Majestæt som Videnskabernes Selskabs Protektor ogsaa vil optage Selskabet i Deres Bevaagenhed som en Arv efter Deres Majestæts høje Fader.«

Kongen takkede i følgende Ord:

»Jeg beder Dem modtage min dybtfølte Tak for den smukke Maade, hvorpaa De har hædret min Faders Minde, og jeg beder Dem, Hr. Professor [Zeuthen], tolke denne Tak for Prof. Thomsen. Jeg ved, at min Fader tilbragte nogle af sine kæreste Timer i Videnskabernes Selskab, og hvis jeg med Tiden kan bringe det saa vidt, at De vil se paa mig paa den samme Maade, som De saa paa min Fader, saa vil jeg føle det som en personlig Tilfredsstillelse. At De har villet vælge mig til Deres Selskabs Protektor, anser jeg for en Ære, og jeg lover Dem, at jeg af ringe Evne skal søge at gøre Fyldest. Jeg udtaler mine bedste Ønsker for Selskabet og for hele den danske Videnskab, at den som hidtil maa vedblive at kaste Glans over Danmarks Navn i Udlandet, og jeg haaber, at de yngre Slægtled værdigt vil træde i Deres Fodspor. Jeg beder Dem alle modtage min Tak.«

Foruden det her omtalte Møde har Christian X i sin hidtidige Regeringstid overværet 12 Møder, hvoraf flere ved festlige Lejligheder. Her skal nævnes Mødet 16. November 1917 i Anledning af Selskabets 175-Aars Jubilæum, ved hvilken Lejlighed Præsidenten, Vilh. Thomsen, bl. a. udtalte:

»Idet jeg endnu engang takker Deres Majestæt, fordi De ved Deres Nærværelse har kastet Glans over denne Mærkedag, vil jeg ønske, at det maa lykkes Deres Majestæt og det danske Folk fremdeles at holde vort Fædreland udenfor den forfærdelige Krig, der nu paa fjerde Aar har hjemsøgt Verden, og at det maa være vort Selskab forundt, i Ly af den Fred, som vi alle haaber paa, og som dog engang maa komme, at arbejde trøstigt videre til de to hundrede Aar og fortsætte sin fredelige Gerning endnu i en lang Fremtid derefter, til Fremme for Videnskaben og til Ære for vort Fædreland.«

Den 27. Januar 1922 overværede Kongen, ledsaget af Prins Harald, et festligt Møde i Anledning af Præsidentens, Vilhelm Thomsens 80-Aars Fødselsdag, og 29. December s. A. var Kongen ligeledes til Stede ved Festmødet for Rigsarkivar Kr. Erslev i Anledning af hans 70-Aars Fødselsdag. Fremdeles havde Kongen ønsket at overvære det særlige Møde den 3. April 1925, i hvilket Selskabet anerkendte Grosserer A. Collstrops storslaaede Gave, Ejendommen »Lundehave«. Efter dette Møde sendte Kongen den 7. April 1925 en Haandskrivelse af følgende Ordlyd til Grosserer Collstrop:

»I det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Møde den 3. April 1925, ved hvilket Møde jeg var til Stede, blev der givet Meddelelse om, at De vilde skænke Deres Villa »Lundehave« ved Helsingør med tilhørende Have samt en Kapital paa 300.000 Kr. til et Hjem for en dansk Videnskabsmand. — Som Selskabets Protektor skal jeg paa dettes Vegne udtale, at Meddelelsen om denne smukke Gave til dansk Videnskab blev modtaget med stor Glæde og Taknemlighed i Selskabet, og jeg skal hertil føje Selskabets og min hjerteligste Tak for denne af et saa smukt Borgersind baarne, storstilede Gave.«

Under den nuværende Krig har Kongen haft Lejlighed til at være nærværende i Selskabet, saaledes i Mødet den 15. Marts 1940, kun kort Tid før de alvorlige Begivenheder kom ind over Danmark. Ved denne Lejlighed udtalte Præsidenten, Niels Bohr, følgende til Kongen:

»Paa Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Vegne vil jeg gerne give Udtryk for vor Taknemmelighed over, at vor høje Protektor har villet bæere vort Møde med sin Nærværelse. Vi ser heri et fornyet Vidnesbyrd om den velvillige Interesse, som Deres Majestæt stedse har vist Selskabets Virksomhed. Denne Interesse skatter vi ganske særligt, idet vi tænker paa de mange og tunge Byrder, der hviler paa Deres Majestæt netop i disse Tider, hvor saa store Storme gaar hen over Menneskeheden, og Farer og Ulykker ogsaa truer vort eget Land, ja, hvor allerede et af vore nordiske

Brødrefolk er blevet ramt saa smerteligt. Vor lille Kreds her i Selskabet staar jo efter sit Virke og sin Sammensætning det aktive politiske Liv fjernt, men i saa fuld en Grad som nogen omfatter vi vor gamle Kultur med den dybeste Kærlighed og deler paa det inderligste Haabet om dens Bevarelse og fortsatte Blomstring. Vi vil derfor gerne have Lov at være med til at udtale de varmeste Ønsker om, at Deres Majestæt, til hvem hele Folket ser op med saa stor en Tillid, maa faa Lykke til at føre Danmark frelst igennem den farefulde Tid, hvori vi lever.«

Endnu i dette sidste Aar 1942 har Kongen overværet et Møde den 30. Januar i Anledning af 100-Aarsdagen for Vilhelm Thomsens Fødsel, den 25. Januar. Ogsaa ved denne Lejlighed talte Præsidenten, Niels Bohr, for Kongen og udtalte bl. a. følgende:

»Idet vi tænker paa, hvor mange Byrder der hviler paa Deres Majestæt, og med hele det danske Folk deler Beundringen og Taknemmeligheden for alt, hvad Kongen i disse trange Aar har udrettet for Landet, ser vi i Deres Majestæts Nærværelse her i Aften et særligt Udtryk for den varme Deltagelse, hvormed vor Konge følger alle Bestræbelser for at værne Minderne om de Bedrifter, der paa Livets forskellige Omraader gennem Tiderne er øvet af vore Landsmænd, Minder, som i Fremtiden vil være den udtømmelige Kilde, hvoraf kommende Slægter kan øse Kraft til at virke i samme Aand til Gavn for Menneskeheden og Ære for vort Land.«

Kongen besvarede Præsidentens Ord ved at give Udtryk for sin Taknemmelighed over, at han ikke staar alene og lovede at bestræbe sig paa ikke at svigte den Tillid, som vises ham, hverken i Dag eller i Fremtiden.

Ved særlige Lejligheder har Selskabet fundet Anledning til ved Overbringelse af Adresser at udtrykke Selskabets Hengivenhed for dets Protektor. Paa Kongens 60-Aarsdag den 26. September 1930 sendte Selskabet en Lykønskingsadresse; og i Anledning af Hans Majestæts 25-Aars Regeringsjubilæum den 14. Maj 1937 overrakte en Adresse med følgende Ordlyd:

»Deres Majestæt. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab frembærer sin ærbødige Lykønskning til Deres Majestæts Regeringsjubilæum. — Det er faldet i Deres Majestæts Lod at beklæde Danmarks Trone i en Periode, da Krige og Omvæltninger med uoverskuelige Ulykker i Følge rystede de europæiske Samfund i deres Grundvold. Men det er lykkedes Deres Majestæts Klogskab og Pligt-opfyldelse at bevare vort Lands Fred og Frihed udadtil og sikre den rolige Udvikling indadtil. I de politiske Brændinger i Størstedelen af Europa har ogsaa Videnskaben været udsat for at lide Skade og Afbræk, idet man under Stormenes Rasen har glemt, hvilken ganske afgørende og nødvendig Rolle den lidenskabsløse, i Stilhed virkende Forskning har haft og bestandig maa have for alt virkeligt

menneskeligt Fremskridt. Den danske Videnskab er derfor dybt taknemmelig for den ydre og indre Fred, der har gjort det muligt for den at fortsætte sit Arbejde og at yde sit Bidrag til Genoprettelsen af det europæiske Samarbejde. — Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab paaskønner med inderlig Glæde den Forstaaelse og Bevaagenhed, som Deres Majestæt, Selskabets høje Protektor, bestandig har tilkendegivet over for dets Arbejde, og ønsker Deres Majestæt en lang Række lykkelige Regeringsaar.«

Endelig modtog Kongen i Anledning af sin 70-Aars Fødselsdag den 26. September 1940 en Adresse fra Selskabet, hvori der, med Henblik paa den alvorlige Situation for Landet, blandt andet udtaltes følgende:

»I denne for vort Land saa skæbnesvangre Tid samles hele Folket om vor Konge i Kærlighed og Tillid, og maaske stærkere end nogensinde forenes alle Danske i Bestræbelsen paa at værne om den særegne og for os dyrebare Kultur, der i Aarhundreder har blomstret herhjemme, og hvis Trivsel under Deres Majestæts lange Regering har haft saa gode Kaar.«